

Sugerowane cytowanie:

Kaczmarska-Krawczak, J. (2016). Wdrażanie innowacji w sektorze małych i średnich przedsiębiorstw na przykładzie regionu łódzkiego. *International Entrepreneurship Review* (previously published as *Przedsiębiorczość Międzynarodowa*), 2(1), 99-108.

Wdrażanie innowacji w sektorze małych i średnich przedsiębiorstw na przykładzie regionu łódzkiego

Jadwiga Kaczmarska-Krawczak

Spółeczna Akademia Nauk w Łodzi
Katedra Zarządzania
ul. Sienkiewicza 9, 90-113 Łódź
e-mail: jkaczmarska@interia.pl

Streszczenie:

Doświadczenie krajów wysoko rozwiniętych gospodarczo potwierdza tezę, że innowacyjność jest źródłem sukcesu wielu firm działających na rynku. Prowadzi ona do rozwoju przedsiębiorstw we wszystkich płaszczyznach: technicznej, społecznej, ekonomicznej i rynkowej. Z badań wynika, że działalność innowacyjna jest w mniejszym stopniu podejmowana przez sektor małych i średnich przedsiębiorstw (MŚP) niż ma to miejsce w przedsiębiorstwach dużych, w których specjalne komórki oraz zespoły pracowników realizują i zarządzają procesami innowacyjnymi. Celem artykułu jest analiza przyczyn, rodzajów, źródeł i barier działalności innowacyjnej przedsiębiorstw sektora MŚP na przykładzie regionu łódzkiego.

Słowa kluczowe: innowacje; rozwój przedsiębiorstw

Klasyfikacja JEL: L26

1. WPROWADZENIE

Doświadczenie krajów wysoko rozwiniętych gospodarczo potwierdza tezę, że innowacyjność jest źródłem sukcesu wielu firm działających na rynku. Prowadzi ona do rozwoju przedsiębiorstw we wszystkich płaszczyznach: technicznej, technologicznej, społecznej, ekonomicznej i rynkowej. Z analizy badań wynika, że działalność innowacyjna jest w mniejszym stopniu podejmowana przez małe i średnie przedsiębiorstwa (MŚP) niż ma to miejsce w przedsiębiorstwach dużych, w których specjalne komórki oraz zespoły pracowników realizują i zarządzają procesami innowacyjnymi. Konieczne jest podjęcie działań mających na celu zwiększenie aktywności mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw w dziedzinie innowacyjności. W latach 2014-2020 Polska ma otrzymać z Unii Europejskiej (UE) na działalność innowacyjną 9 mld euro. Jest to olbrzymie wyzwanie, gdyż – jak wskazuje dotychczasowe doświadczenie – problemem jest racjonalna absorpcja funduszy. Środki mogą nie znaleźć swoich realnych projektów lub trafić nie tam, gdzie byłoby to

najbardziej celowe, czyli do mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw (Herman, 2014, s. 2).

Celem artykułu jest analiza przyczyn, rodzajów, źródeł i barier działalności innowacyjnej przedsiębiorstw sektora MŚP na przykładzie regionu łódzkiego. Badania zostały przeprowadzone między majem a lipcem 2012 przez grupę profesjonalnych ankieterów, która przygotowała materiał źródłowy w formie ankiet wypełnianych metodą PAPI (*Paper and Pencil Interview*). Na tej podstawie wyniki opracowano statystycznie w programie IBM SPSS Statistics.20. W badaniu wzięło udział 500 przedsiębiorców, w tym 24,0% to przedstawiciele mikro firm, 56,1% małych i 15,0% średnich przedsiębiorstw, a także 4,9% z dużych firm.

2. ROLA SEKTORA MŚP W GOSPODARCE

Polski sektor MŚP odgrywa od początku okresu transformacji systemowej kluczową rolę w rozwoju polskiej gospodarki. Mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa są źródłem wzrostu, przedsiębiorczości i innowacyjności we wszystkich branżach oraz stwarzają miejsca pracy dla społeczeństwa. W strategii rozwoju krajów UE sektor MŚP został uznany za priorytetowy obszar zainteresowania polityki unijnej. Unia Europejska w swojej polityce skierowała uwagę na małe i średnie przedsiębiorstwa, ponieważ odgrywają one ważną rolę w kreowaniu rynku wolnej konkurencji oraz stwarzają możliwość zatrudnienia.

Walorami mikro, małych i średnich przedsiębiorstw są m.in.: przedsiębiorczość, dynamizm w rozwoju, elastyczność do wielu zmian zachodzących na rynku, na którym funkcjonują, czy szybkość adaptacji innowacji. MŚP potrafią skutecznie znaleźć niszę rynkową, wejść w nią i przystosować się do wymogów klientów i ich potrzeb. Stały rozwój sektora MŚP przyczynia się do zmiany struktury społeczno-gospodarczej i funkcjonalnej kraju m.in. poprzez inicjowanie i powstawanie nowych rodzajów działalności, tworzenie nowych miejsc pracy i ograniczanie bezrobocia, a także rozwój kooperacji i współpracy w działaniach przedsiębiorstw oraz kreowanie postaw przedsiębiorczych.

Rola, jaką odgrywają MŚP w gospodarce powoduje konieczność prowadzenia odpowiedniej polityki ze strony państwa oraz otoczenia gospodarczego w celu wspierania i kształtowania rozwoju oraz ich konkurencyjności. Według Guntera Verheugena „mikroprzedsiębiorstwa oraz małe i średnie przedsiębiorstwa (MŚP) są motorem gospodarki europejskiej. Są one głównym źródłem zatrudnienia, budzą ducha przedsiębiorczości i innowacji w Unii Europejskiej, a tym samym mają kluczowe znaczenie dla zwiększania konkurencyjności i zatrudnienia” (Komisja Europejska, 2006, s. 3).

Z badań Bassa (2006) wynika, że działalność małych i średnich przedsiębiorstw powoduje:

- wprowadzenie innowacyjnych produktów i usług na rynek,
- podniesienie wydajności pracy w gospodarce,
- wzrost miejsc pracy,

- utrzymywanie wolnej konkurencji,
- tworzenie sieci powiązań z innymi przedsiębiorstwami,
- wkład w integrację gospodarki narodowej z gospodarką światową,
- zapewnienie zmian strukturalnych.

3. INNOWACJE I INNOWACYJNOŚĆ W UJĘCIU TEORETYCZNYM

Działalność innowacyjna przedsiębiorstw oparta jest na definicji przedsiębiorczości sformułowanej przez Schumpetera (1960, s. 104) i Druckera (1992, s. 30). Schumpeter (1960) opisuje przedsiębiorczość jako atrybut ludzi przedsiębiorczych i wytrwałych w pokonywaniu barier oraz dążących do celów, takich jak: wprowadzanie nowego wyrobu lub technologii, otwarcie nowego rynku, pozyskanie nowych źródeł surowców. Jest on uważany za prekursora innowacji, który postrzega to pojęcie jako nowe idee, odkrycia czy wynalazki, które są rezultatem twórczego, kreatywnego myślenia. Schumpeter (1960) definiuje innowację bardzo szeroko włączając nie tylko rozwiązania techniczne, ale także przedsięwzięcia ekonomiczne (na przykład zdobycie nowego rynku czy wykorzystanie nowego surowca) oraz uważa, że innowacja pojawia się w sferze zmian o charakterze organizacyjnym i w obszarze stosunków międzyludzkich (Golińska-Pieszyńska, 2007, s. 211). Według Schumpetera działania przedsiębiorcze powinny prowadzić do poprawy efektywności przedsiębiorstwa.

Z kolei Drucker (2004) dostrzega w działaniach przedsiębiorczych drogę do sukcesu firmy, poprzez innowacje i poszukiwanie przez przedsiębiorcę okazji do zmian. Zdaniem Druckera realizacja innowacji oznacza wdrożenie z jednej strony wielu małych zmian, z drugiej zaś niewielu znaczących, radykalnych zmian istniejących produktów i procesów. Drucker (2004, s. 4) uważa, że „systematyczna innowacja polega na celowym i zorganizowanym poszukiwaniu zmian istniejących produktów oraz na systematycznej analizie możliwości, jakie te zmiany mogą oferować dla innowacji ekonomicznej bądź społecznej”. Według Druckera sukces rynkowy może zapewnić tylko innowacja właściwego rodzaju, wdrożona we właściwy sposób i we właściwym czasie. Konieczna jest zatem wiedza w zakresie zarządzania innowacjami.

Podręcznik Oslo wyróżnia następujące rodzaje innowacji (Kaczmarska-Krawczak, 2014, s. 99, za: OECD, 2008):

- Innowacja produktowa polega na wprowadzeniu nowego lub znacząco udoskonalonego wyrobu lub usługi;
- Innowacja procesowa to wdrożenie nowej lub znacząco udoskonalonej metody produkcji lub dostawy w obrębie procesu; do tej kategorii zalicza się znaczące zmiany w zakresie technologii urządzeń oraz/lub oprogramowania;
- Innowacja marketingowa to wdrożenie nowej metody marketingowej wiążącej się ze znaczącymi zmianami w projekcie/konstrukcji produktu lub w opakowaniu, dystrybucji, promocji lub strategii cenowej;

- Innowacja organizacyjna polega na wdrożeniu nowej metody organizacyjnej w przyjętych przez firmę zasadach działania, w organizacji miejsca pracy lub stosunkach z otoczeniem.

Procesy innowacji w porównaniu do procesów realizowanych w bieżącej działalności przedsiębiorstw wyróżnia kilka istotnych cech (Pałucha, 2007, s. 272):

- innowacje mają celowy charakter,
- innowacje stwarzają firmie określone szanse,
- innowacje są środkiem do realizacji celów rozwojowych organizacji,
- przedmiotem innowacji są wyroby, procesy, organizacja, zarządzanie,
- innowacje są nośnikiem postępu i prowadzą do wzrostu efektywności organizacji,
- innowacje są korzystną zmianą.

Analizując powyższe definicje, innowacje można uznać jako proces o charakterze wyjątkowym, w którym występują zróżnicowane zadania do wykonania, wymagające zaangażowania różnej grupy wykonawców. Brak wiedzy i wzorców oraz niedostatek doświadczenia nie pozwala na zagwarantowanie, że wdrożona innowacja przyniesie założone korzyści.

Innowacyjność jest zdolnością przedsiębiorstw, która polega na procesie tworzenia i wdrażania innowacji w ujęciu strategicznym, stanowi bowiem ciągłe inwestowanie w badania i rozwój, technologie know-how. Często jest kojarzona z kreatywnością, oryginalnością oraz z wyższą użytecznością (jakością) wprowadzanych rozwiązań. Polega nie tylko na usprawnianiu bieżącej działalności przedsiębiorstwa, ale również na podejmowaniu działań zorientowanych na utrzymanie przewagi konkurencyjnej w przyszłości. Innowacyjność powoduje także podniesienie kwalifikacji i doświadczenia pracowników, co przynosi korzyści w postaci nowych bądź zmodernizowanych produktów i usług (Brdulak & Gołębiowski, 2003, s. 78).

Aby tworzyć przewagę konkurencyjną mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa powinny korzystać z czynników ulokowanych w ich wnętrzu oraz tych, które mogą zostać pozyskane w wyniku współpracy z otoczeniem. Przedsiębiorstwa, które są innowacyjne w szerokim zakresie prowadzą prace badawczo-rozwojowe, korzystają z rozwiązań technologicznych, które często powstają w innych podmiotach. Nie małe znaczenie ma również wdrażanie nowych rozwiązań naukowo-technicznych oraz umiejętność sprawnego wprowadzania technologii i metod organizacji niezbędnych do realizacji zmieniających się celów rozwojowych. Przedsiębiorstwa innowacyjne powinny systematycznie tworzyć i realizować rozwiązania o wysokim poziomie nowoczesności i konkurencyjności. Według Pomykałskiego (2001, s. 5) przedsiębiorstwo innowacyjne to przedsiębiorstwo inteligentne, przedsiębiorstwo przyszłości, w którym wzrasta ranga zasobów niematerialnych (kadry), a maleje znaczenie zasobów materialnych (ziemi, pracy i kapitału). Jednym z głównych elementów gospodarki opartej na wiedzy są bowiem innowacje i związana z nimi działalność badawczo-rozwojowa.

4. DZIAŁALNOŚĆ INNOWACYJNA PRZEDSIĘBIORSTW SEKTORA MŚP – WYNIKI BADAŃ

Z powodu specyficznych cech mikro, małych i średnich firm, w tym przede wszystkim ograniczonych zasobów, niewielkiej siły przetargowej oraz znacznego uzależnienia od zewnętrznych warunków funkcjonowania podmioty te napotykać na szereg barier w procesie swojego rozwoju. Trudności te od wielu lat są przedmiotem licznych badań i analiz w naukach o zarządzaniu. Pomiar innowacyjności narzuca konieczność ujęcia wielu czynników, które w różny sposób prezentują stan innowacyjności danej gospodarki. Poziom innowacyjności Polski określa raport „Europejski Ranking Innowacyjności 2015”, który został przygotowany przez Komisję Europejską. Ranking, który publikowany jest na stronach internetowych portalu innowacji Unii Europejskiej pokazuje, że Polska znajduje się na wyższej pozycji niż w latach ubiegłych. W rankingu z roku 2013 r. Polska była jeszcze w grupie „skromnych innowatorów”, a w 2015 r. awansowała na początek grupy „umiarkowanych innowatorów” i znajduje się obecnie na 25 miejscu.

Badania dotyczące działalności innowacyjnej, a przeprowadzone przez zespół badawczy, któremu przewodniczył prof. dr hab. Jerzy Różański i w którego skład wchodziła autorka artykułu, pt. „Współpraca nauki i biznesu jako czynnik wzmacniający innowacyjność regionu łódzkiego” wskazują, że dla rozwoju działalności innowacyjnej mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw ważna jest polityka innowacyjna państwa oraz sprawnie funkcjonujące otoczenie innowacyjne, które wspiera potencjał innowacyjny przedsiębiorstw poprzez inicjowanie współpracy nauki i biznesu, pomoc w finansowaniu wdrożenia i dyfuzji innowacji, a także stworzenie dodatkowych zachęt dla przedsiębiorstw do inwestowania w innowacje (Różański, 2013, s. 49).

Mikro-, małe i średnie przedsiębiorstwa stanowią podstawę rozwoju polskiej gospodarki, dlatego powinny mieć stworzone odpowiednie warunki dla prowadzenia działalności gospodarczej. Działania w tym zakresie powinny dotyczyć zintensyfikowania rozwoju infrastruktury technicznej i przemysłowej oraz poprawy otoczenia regulacyjnego przedsiębiorstw. Mimo rosnących nakładów, które są przeznaczane na działalność innowacyjną brak jest wymiernych efektów wdrażanych przedsięwzięć w ramach prowadzonej działalności innowacyjnej.

Przedsiębiorstwa sektora MŚP zapytane o znaczenie innowacji dla rozwoju badanych przedsiębiorstw traktują innowacje jako ważny czynnik rozwoju. Odpowiedź „ważne” wybrało 52,1% mikroprzedsiębiorstw, 47,3% małych firm i 48,6% średnich przedsiębiorstw. Jak wynika z odpowiedzi znaczenie innowacji rośnie wraz z wielkością przedsiębiorstwa (Marszałek & Starzyńska, 2013, s. 61). Tworzenie planu przedsięwzięć inwestycyjnych w podziale na wielkość przedsiębiorstwa deklaruje 16,7% mikro, 27,5% małych i 54,7% średnich przedsiębiorstw. Podobnie jak w poprzedniej odpowiedzi, posiadanie planów przedsięwzięć wzrasta wraz z wielkością przedsiębiorstwa. Mikro- i małe przedsiębiorstwa często nie posiadają wewnętrznych struktur. Są na ogół przedsiębiorstwami jednoosobowymi.

W związku z tym nie mają potrzeby formalizowania planowania. Jako kierunki inwestycji wśród przedsiębiorstw, które takie plany tworzyły mikro firmy wskazywały na dywersyfikację produkcji przez wprowadzenie nowych produktów (62,5%) oraz rozbudowę firmy (powstawanie filii/oddziałów) (56,3%). Małe podmioty wskazywały na dywersyfikację produkcji przez wprowadzenie nowych produktów (71,4%), a także inwestowanie w nowe obszary działalności (50,8%). Wśród przedsiębiorstw średniej wielkości rozkład odpowiedzi przedstawiał się następująco: 65,8% odpowiedzi stanowiła dywersyfikacja produkcji przez wprowadzenie nowych produktów, 55,3% zmiany dotyczące procesu produkcyjnego oraz po 52,6% wskazań – rozbudowa przedsiębiorstwa i wchodzenie w nowe obszary działalności (Marszałek & Starzyńska, 2013, s. 62).

Analizując przyczyny prowadzenia działalności innowacyjnej w badanych przedsiębiorstwach podmioty wskazują na zwiększenie konkurencyjności firmy (57,06%), presję konkurencji oraz potrzeby rynku (po 43,3%). Rozwój przedsiębiorstwa wybrało 48,36% przedsiębiorstw uczestniczących w badaniu. Mniejszy odsetek odpowiedzi stanowiły przyczyny związane z koniecznością usprawnienia zasad dotychczasowego funkcjonowania, dotyczące obniżenia kosztów działalności (17,2%) oraz poprawy wydajności (16,56%) (Marszałek & Starzyńska, 2013, s. 70).

Innowacyjność mierzona jest często ilością tworzonych i wdrażanych innowacji. Innowacje produktowe stanowiące dla przedsiębiorstw wdrożenie nowych produktów wprowadziło ponad 50% przedsiębiorstw z sektora MŚP, w tym 42,7% mikro-, 49,4% małych i 60,3% firm o średniej wielkości wdrożyło ten typ innowacji. Innowacje te mają ograniczony zasięg, ponieważ są one nowe dla samych przedsiębiorstw – taką odpowiedź wybrało 55,96% przedsiębiorstw z sektora MŚP, a 21,6% przedsiębiorstw odpowiedziało, że innowacje produktowe są nowe dla rynku krajowego.

Mniejszy odsetek przedsiębiorstw, bo 40,3%, obserwuje się przy wdrażaniu innowacji procesowych. Najmniej analizowanych przedsiębiorstw wdrażających ten typ innowacji było w grupie mikroprzedsiębiorstw – 26,5%. Przedsiębiorstwa małe wdrożyły 40,8% innowacji procesowych, a średnie 55,9%. Zasięg innowacji procesowych (podobnie jak w przypadku innowacji produktowych) ma zastosowanie głównie na poziomie przedsiębiorstwa – odsetek odpowiedzi wyniósł – 71,83%. Jedynie 6,9% przedsiębiorstw wskazało, że wdrożone innowacje procesowe są nowe dla rynku międzynarodowego.

Innowacje organizacyjne, polegające na poprawie organizacji pracy w firmie wskazało 42,1% ankietowanych firm. Podobnie jak w poprzednich typach innowacji, wzrost aktywności innowacyjnej przedsiębiorstw idzie w parze wraz ze wzrostem rozmiarów przedsiębiorstwa. W sumie 32,5% mikroprzedsiębiorstw i blisko 40% małych firm potwierdziło aktywność w tym obszarze innowacji. Najwięcej badanych tego typu przedsiębiorstw było wśród średniej wielkości firm – 54,9%. Większość przedsiębiorstw sektora MŚP wdraża innowacje, które są nowe na poziomie firmy – tak odpowiedziało 85% badanych, zwłaszcza dla mikroprzedsiębiorstw (90,2% wskazań). Jedynie niewielki odsetek przedsiębiorstw (1,23%)

może pochwalić się zakresem innowacji, które są nowe dla rynku międzynarodowego.

Najrzadziej wdrażanym typem innowacji były innowacje marketingowe, które polegają na wdrożeniu nowej metody marketingowej wiążącej się ze znaczącymi zmianami w konstrukcji produktu lub w opakowaniu, dystrybucji, promocji lub strategii cenowej. Jedynie 30,6% firm z sektora MŚP odpowiedziało, że wprowadziło innowacje marketingowe. Najmniej firm uczestniczących w badaniu i wdrażających ten typ innowacji było wśród mikroprzedsiębiorstw – 25,9%. Innowacje te były głównie nowe na poziomie firmy (66,3%) oraz nowe dla rynku krajowego (14,6%) (Marszałek & Starzyńska, 2013, s. 65). Z badań wynika, że przedsiębiorstwa były najbardziej aktywne w obszarze innowacyjności produktowej, a najmniej w marketingowej. Wdrażane innowacje miały zastosowanie na poziomie przedsiębiorstwa, a najmniejsze w wymiarze międzynarodowym.

Wielu polskich badaczy podkreśla, iż kluczową rolę w kształtowaniu innowacyjności przedsiębiorstw odgrywa ich działalność badawczo-rozwojowa. Z przeprowadzonych badań wynika, że przedsiębiorstwa najczęściej pozyskiwały innowacje w oparciu o własne pomysły i zasoby (prowadzone prace badawczo-rozwojowe) (89,43% odpowiedzi). Aktywność w sferze B+R wpływa na aktywność innowacyjną oraz efekty tej działalności. Działalność badawczo-rozwojowa obejmuje wszelkie prace o twórczym charakterze prowadzone w sposób systematyczny, a ich celem jest zwiększenie zasobów wiedzy z danej dziedziny, przetwarzanie ich według własnego uznania oraz wykorzystanie do nowych zastosowań. Jasiński twierdzi, iż dzięki działalności badawczo-rozwojowej zachowana jest ciągłość między działalnością rozwojową firmy a innowacją, a ponadto najlepiej realizuje się własne pomysły. Dodatkowo prowadzone prace badawczo-rozwojowe zazwyczaj mają charakter prac stosowanych i rozwojowych, niż te, które prowadzone są w szkołach wyższych czy instytucjach naukowo-badawczych (Jasiński, 2014, s. 66).

Kolejną metodą pozyskiwania innowacji, która była najczęściej wskazywana przez firmy jest kopiowanie obcych rozwiązań (46,73%). Przedsiębiorstwa wskazywały także na tworzenie innowacji we współpracy w innych przedsiębiorstwach oraz zaangażowanie ekspertów, specjalistów i naukowców (20,73%) (Marszałek & Starzyńska, 2013, s. 69). Współpraca przedsiębiorstw z uczelniami oraz instytucjami badawczo-rozwojowymi wiele wnosi w proces innowacyjnych rozwiązań. Dzięki współpracy nauki i biznesu występuje wiele korzyści, między innymi skraca się czas wdrażania nowych metod, można korzystać z praktycznej i użytecznej wiedzy pracowników naukowych. Realizując wspólne przedsięwzięcia następuje promowanie wymiany informacji oraz dzielenie ryzyka czy kosztów prac badawczo-rozwojowych.

Działalność innowacyjna małych i średnich przedsiębiorstw może być pozyskiwana z różnorodnych źródeł. W najprostszym ujęciu można je podzielić na wewnętrzne (oparte na zasobach własnych) i zewnętrzne. Podstawową zaletą źródeł wewnętrznych jest to, że ich efekt pozostaje wyłączną własnością przedsiębior-

stwa, a pozyskana technologia jest tworzona na potrzeby danej firmy. Analiza przeprowadzonych badań wskazuje, że dla ponad połowy aktywnych innowacyjnie przedsiębiorstw sektora MŚP najważniejsze są źródła wewnętrzne. 56,73% ankietowanych przedsiębiorstw wskazuje finansowanie przedsięwzięć innowacyjnych z zysku niepodzielonego, a wkłady wspólników stanowią 42,86% odpowiedzi. Dla małych i średnich firm własne zasoby są jednak niewystarczające, dlatego przedsiębiorstwa uzupełniają go kredytem bankowym. 43,06% uczestniczących w badaniu przedsiębiorstw wskazało kredyt bankowy jako źródło finansowania działalności innowacyjnej. Finansowanie ze środków unijnych i leasing występują jako uzupełniające źródła kapitału. Wyraźnie daje się zauważyć, że przedsiębiorstwa sektora MŚP nie posiadają dostatecznych kapitałów własnych, aby finansować działalność innowacyjną. Mikro-, małe i średnie przedsiębiorstwa posiadają niską wiarygodność kredytową, stanowiąc dla banków grupę klientów o wysokim ryzyku (Marszałek & Starzyńska, 2013, s. 70).

Trudności w pozyskiwaniu kapitału występują w wielu badaniach jako jedna z istotniejszych barier w rozwoju innowacyjności małych i średnich przedsiębiorstw. Banki wolą pożyczać większe sumy i współpracować z dużymi firmami – co z kolei powoduje mniejszą dostępność do pożyczek, kredytów i poręczeń dla firm z sektora MŚP.

Przyczyną niskiej działalności innowacyjnej przedsiębiorstw są wysokie koszty przygotowania i wdrażania innowacji (82,1%) oraz brak zasobów technicznych (30,86%), które mają kluczowe znaczenie do prowadzenia działalności gospodarczej. Na szczególną uwagę zasługują bariery związane z trudnym dostępem do odpowiednich specjalistów i doradców (24,1%) oraz z niedostatecznymi kwalifikacjami personelu (29,1%). Ponadto przedsiębiorstwa deklarują, że nie posiadają informacji na temat nowości technicznych, które mogłyby posłużyć w rozwoju nowych przedsięwzięć (Marszałek & Starzyńska, 2013, s. 70).

5. PODSUMOWANIE

Każde przedsiębiorstwo przejawia indywidualne, specyficzne zdolności innowacyjne, które determinują jego zachowanie oraz mają wpływ na jego atrakcyjność i rolę w procesie innowacji. Innowacji nie można postrzegać jako pojedynczego zdarzenia, ale proces szeregu działań zachodzących w określonych warunkach. Działalność innowacyjna musi korelować z działaniami przedsiębiorstw na rynku, zapewniając w ten sposób przetrwanie i ich rozwój oraz skuteczną odpowiedź na zmiany, które zachodzą w otoczeniu.

Analizując wyniki przeprowadzonych badań, można stwierdzić, że przedsiębiorstwa sektora MŚP funkcjonujące w regionie łódzkim, podejmując działalność innowacyjną wykorzystują głównie zasoby własne. Wysokie koszty prowadzenia działalności innowacyjnej są istotną barierą w tworzeniu innowacji. Poza tym przedsiębiorstwa napotykają na utrudnienia w zakresie pozyskania kapitału, który umożliwiłby rozwój działalności innowacyjnej, jednakże jak pokazuje doświadczenie, również w takich warunkach można wdrażać nowe przedsięwzięcia.

Kluczową rolę w tworzeniu innowacji odgrywa otoczenie, które powinno wspomagać działalność innowacyjną przedsiębiorstw m.in. poprzez inicjowanie kontaktów nauka-biznes. Przedsiębiorstwa często nie podejmują relacji partnerskich z instytucjami otoczenia biznesu. Nie współpracują w celu tworzenia nowych rozwiązań, a jeśli tak, to współpraca ta ma charakter doraźny. Najrzadziej współpracę podejmują mikroprzedsiębiorstwa, a związane jest to prawdopodobnie z niskim poziomem ich innowacyjności. Skłonność do współpracy na rzecz innowacji rośnie wraz ze wzrostem wielkości przedsiębiorstw. Dla rozwoju działalności innowacyjnej przedsiębiorstw sektora MŚP ważna jest także infrastruktura techniczna, wysoki stopień unowocześnienia wyposażenia oraz odpowiednie kwalifikacje i motywacja pracowników.

Niski poziom innowacyjności przedsiębiorstw sektora MŚP na tle krajów Unii Europejskiej niewątpliwie wymaga podjęcia zdecydowanych działań, polegających na efektywnym systemie wspierania innowacyjności poprzez rozwój kooperacji między przedsiębiorstwami. Współpraca powinna być wpisana w proces innowacyjności i przyczyniać się do rozwiązywania problemów, jakie napotykają innowacyjne firmy oraz wspierać rozwój zdolności przedsiębiorczych i przedsiębiorczego myślenia.

LITERATURA

- Bass, H.H. (2006). *KMU in der Deutschen Volswirtschaft: Vergangenheit, Gegenwart. Zukunft*, 101.
- Brdulak, H., Gołębiowski, T. (red.) (2003). *Wspólna Europa. Innowacyjność w działalności przedsiębiorstw*. Warszawa: Wydawnictwo Difin.
- Drucker, P.F. (1992). *Innowacja i przedsiębiorczość. Praktyka i zasady*. Warszawa: PWE.
- Drucker, P.F. (2004). *Natchnienie i fart, czyli innowacje i przedsiębiorczość*. Warszawa: Wydawnictwo Studio EMKA.
- Golińska-Pieszyńska, M. (2007). Społeczne warunki kreowania innowacji. W: J. Pyka (red.), *Nowoczesność przemysłu. Przedsiębiorczość i innowacje. Uwarunkowania i czynniki rozwoju*. Katowice: Towarzystwo naukowe Organizacji i Kierownictwa Oddział w Katowicach.
- Herman, A. (red.) (2014), *Gospodarka Polski oparta na innowacjach? Kwartalnik Nauk o Przedsiębiorstwie*, 3.
- Jasiński, A.H. (2014). Innowacyjność polskiego przemysłu. W: A. Kamińska (red.), *Innowacyjność. Uwarunkowania, strategie, wyzwania*. Warszawa: Placet.
- Kaczmarek-Krawczak, J. (2014). *Analiza częstości stosowania innowacji oraz czynników warunkujących ich zastosowanie w MSP w regionie łódzkim*. Studia Ekonomiczne Regionu Łódzkiego, Łódź: Wydawnictwo Polskie Towarzystwo Ekonomiczne w Łodzi.
- Komisja Europejska (2006). *Nowa definicja MŚP. Poradnik dla użytkowników i wzór oświadczenia*. Pozyskano z: <https://www.parp.gov.pl/files/74/87/1155.pdf> (15.05.2016).

- Marszałek, J., Starzyńska, D. (2013). Działalność innowacyjna przedsiębiorstw regionu łódzkiego – wyniki badań empirycznych. W: J. Różański (red.), *Współpraca nauki i biznesu jako czynnik wzmacniający innowacyjność regionu łódzkiego*. Łódź: Wydawnictwo Biblioteka.
- OECD (2008). *Podręcznik Oslo, Zasady gromadzenia i interpretacji danych dotyczących innowacji*. Warszawa: Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego.
- Pałucha, K. (2007). Innowacje organizacyjne w procesie rozwoju nowego produktu. W: J. Pyka (red.), *Nowoczesność przemysłu. Przedsiębiorczość i innowacje. Uwarunkowania i czynniki rozwoju*. Katowice: Towarzystwo naukowe Organizacji i Kierownictwa Oddział w Katowicach.
- Pomykański, A. (2001). *Zarządzanie innowacjami*. Warszawa: PWN.
- Różański, J. (red.) (2013). *Współpraca nauki i biznesu jako czynnik wzmacniający innowacyjność regionu łódzkiego*. Łódź: Wydawnictwo Biblioteka.
- Schumpeter, J. (1960). *Teoria rozwoju gospodarczego*. Warszawa: PWN.

Implementation of innovation in the sector of small and medium-sized company based on the example of the Lodz region

Abstract: The experience of economically developed countries confirms that innovation is the source of the success of many companies operating on the market. It leads to the development of enterprises in all aspects: technical, social, economic and in respect of market conditions as well. The research shows that innovative activity is less frequently realized by the companies of the SME sector than it is the case in large enterprises where special units and teams of employees implement and manage innovation processes. This article aims to analyze the causes, types, sources and barriers relating to innovative activities of the SME sector on the example of the Lodz region.

Keywords: innovations; enterprises development

JEL codes: L26